

Stockholm den 28 oktober 2024

Autism Sverige och FUB tillskriver justitiedepartementet med anledning av nedanstående uppmaning om tillsättande av en utredning rörande tillräknelighetsrekvisitet och specialiserade fängelseenheter

I Sverige kan alla individer över 15 år dömas till straffrättsligt ansvar. Så även för handlingar som man på grund av t.ex. sin funktionsnedsättning inte fullt ut kan förstå eller råda över.

Ur ett internationellt perspektiv är detta en i stort unik rättsordning, då flertalet demokratiska rättsstater -inklusive våra nordiska grannländer - har ett krav på tillräknelighet som förutsättning för ett straffrättsligt ansvar.

I samband med brottsbalkens tillkomst 1965 tog Sverige bort kravet på tillräknelighet. Därefter har flera utredningar gjorts på området. I samband med den senaste (den tredje) utredningen, föreslogs en ny form av slutet boende för vissa personer med funktionsnedsättning. Detta presenterades som en ny form av verkställighet för påföljden fängelse. Ett kriterium för att få slutet boende var bl.a. ett krav på att man har ett särskilt behov av stöd och service och att omsorgsbehovet inte kan tillgodoses på en vanlig kriminalvårdsanstalt. Verksamheten skulle bedrivas enligt modellen för ett slutet gruppboende, uppbyggt enligt principerna i LSS. Ingen av dessa utredningar och framförda förslag har dessvärre blivit verklighet. I dagsläget saknas därför anpassade påföljder för den aktuella gruppen, trots att flera statliga utredningar har utrett och belyst problematiken.

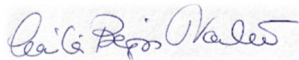
Personer med intellektuell funktionsnedsättning och autism löper ökad risk att bli s.k. "easy targets" – individer som kan utnyttjas och vilseledas in i olika sorters brottslighet. Det kan handla om grov ekonomisk brottslighet eller transport/förvaring av narkotika m.m. Genom frånvaron av ett tillräknelighetsrekvisit präglas rättsväsendets hantering av denna grupp i stora mått av godtycklighet. Likaså tas heller inte alltid hänsyn till funktionsnedsättningen vid straffmätning eller påföljdsval. Till följd av detta

frihetsberövas varje år personer med autism och intellektuell funktionsnedsättning i konventionella kriminalvårdsenheter (häkte, fängelse och rättspsykiatrisk enhet). Detta trots att dessa miljöer är ytterst dåligt anpassade efter gruppens stödbehov, såväl vid frivårdande som frihetsberövande påföljder. Denna grupp av personer är helt beroende av en anpassad miljö och personal som har både kunskap om funktionsnedsättningen i sig samt kan ge ett "rätt" adekvat stöd och bemötande. För detta krävs att personalen har särskild kompetens. Det här har länge varit en självklarhet i det öppna samhället, men har helt glömts bort i den rättsvårdande delen av samhället.

Därutöver löper personer med intellektuell funktionsnedsättning och autism en stor risk att utnyttjas och utsättas för olika kränkningar på konventionella kriminalvårdsenheter. De kan också ha större svårigheter att förmedla eventuella problem och att hävda sin rätt.

Mot bakgrund av vad som här framförts uppmanar Autism Sverige och FUB regeringen att initiera en utredning i syfte att undersöka möjligheten till en förändring, dels vad gäller det s. k. tillräknelighetsrekvisitet samt möjligheten till specialiserade kriminalvårdsenheter som kan tillgodose en redan utsatt gruppens behov vid lagöverträdelse.

Förbundssekreterare för
Autism Sverige

Cecilia Bergling NaucLér

Förbundssekreterare
för riksförbundet FUB

Christina Heilborn